

№11/100 770
№10/12

الله أكبر

107937

دانشگاه شهید بهشتی
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی درسی

عنوان:

نیازسنجی آموزشی مربیان دوره پیش از دبستان شهرستان
پیرچند از دیدگاه خودشان در سال تحصیلی ۸۶-۸۵

استاد راهنما:

خانم دکتر ملیحه آشتیانی

استاد مشاور:

آقای دکتر کورش فتعی

اساتید داوود:

خانم دکتر محبوبه عارفی

آقای دکتر محسن طالبزاده

دانشجو:

فریبا فیروزبخت

زمستان ۱۳۸۶

۱۰۶۹۳۶

کتابخانه تخصصی روانشناسی

۱۳۸۷ / ۱۰ / ۶

۱۳۸۷ / ۱۰ / ۶

تشکر و قدر دانی

با سپاس فراوان از اساتید فرزانه و بزرگوایم ، سرکار خانم دکتر ملیحه آشتیانی که با راهنماییهای ارزنده خود یار و مددگار من در این پژوهش بودند. جناب آقای دکتر کوروش فتحی که با مشاوره این پژوهش بر من منت گذاشتند و همراهی ام کردند.

با تشکر فراوان از کلیه عزیزانی که به نحوی مرا در انجام این پژوهش یاری نمودند.

فریبا فیروزبخت

بهمن ماه ۱۳۸۶

چکیده :

هدف از پژوهش حاضر نیازسنجی آموزشی مربیان دوره پیش از دبستان شهرستان بیرجند از دیدگاه خودشان در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ می باشد. حجم نمونه تحقیق ۲۱۷ نفر می باشد که شامل مربیان دوره پیش از دبستان شهرستان بیرجند می شود که با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای نسبی انتخاب شده اند و با استفاده از روش تحقیق توصیفی پیمایشی و بکاربردن پرسشنامه محقق ساخته که حاوی ۶۰ سوالات پنج گزینه ای (براساس طیف لیکرت) می باشد. دیدگاه مربیان پیش از دبستان نسبت به نیازهای آموزشی آنان در سه حیطه دانش، نگرش، توانش سنجیده شد. میزان پایایی سوالات ۰/۹۲ بدست آمد. اطلاعات حاصل، با بهره گیری از آمار استنباطی (t استودنت تکه نمونه ای، فریدمن، تحلیل واریانس یک راهه) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از تحلیل دیدگاه مربیان دوره پیش از دبستان نسبت به نیازهای آموزشی آنها در سه حیطه دانش، نگرش و توانش نتایج زیر بدست آمد:

- ۱- مربیان دوره پیش از دبستان در حیطه دانش نیاز به آموزش دارند.
 - ۲- مربیان دوره پیش از دبستان در حیطه نگرش نیاز به آموزش دارند
 - ۳- مربیان دوره پیش از دبستان در حیطه توانش نیاز به آموزش دارند
 - ۴- بین نیازهای آموزش مربیان پیش از دبستان در سه حیطه دانش، نگرش و توانش بر حسب سطح تحصیلات تفاوت معنی دار وجود دارد.
- بطور کلی، می توان نتیجه گرفت مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان در سه حیطه دانش، نگرش و توانش نیاز به آموزش دارند و بین نیازهای آموزشی مربیان در سه حیطه مذکور بر حسب سطح تحصیلات تفاوت معنی دار وجود دارد.

کلید واژه‌ها: نیازسنجی آموزشی، دانش، نگرش، توانش.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول : کلیات طرح تحقیق	
مقدمه.....	۲
بیان مسأله.....	۳
ضرورت واهمیت تحقیق.....	۴
اهداف تحقیق.....	۶
سوالات پژوهشی.....	۶
تعریف متغیرهای تحقیق.....	۶
فصل دوم : ادبیات تحقیق	
مقدمه.....	۹
مفهوم نیاز.....	۱۰
مفهوم نیاز آموزشی.....	۱۱
مفهوم نیازسنجی.....	۱۲
نیازسنجی و اهمیت آن.....	۱۳
ابزارهای نیازسنجی.....	۱۴
اهداف نیازسنجی.....	۱۶
اصول نیازسنجی.....	۱۷
طبقه بندی انواع نیازسنجی.....	۱۸
حمایت سازمانی برای فرآیند نیازسنجی.....	۱۹
حوزه‌های اصلی نیازسنجی آموزشی.....	۲۰
دو رویکرد زیربنایی بر نیازسنجی آموزشی.....	۲۱
الگوهای نیازسنجی آموزشی.....	۲۱
مفهوم آموزش و پرورش پیش از دبستان.....	۲۶
اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش از دبستان.....	۲۸

۳۱.....	ضرورت‌های اجتماعی و دلایل انسانی و بشردوستانه:
۳۲.....	ضرورت‌های اقتصادی.....
۳۳.....	عقاید و تجارب محققان و پژوهشگران علوم روان‌شناسی تکوینی و تعلیم و تربیت.....
۳۴.....	اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران.....
۳۸.....	تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان.....
۴۱.....	تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران.....
۴۳.....	آموزش و پرورش پیش از دبستان در برخی کشورهای جهان.....
۴۸.....	اصول و نکات آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان.....
۵۱.....	شرایط مربی دوره پیش از دبستان.....
۵۲.....	وظایف مربی دوره پیش از دبستان.....
۵۸.....	نقش مربی در دوره پیش از دبستان.....
۵۹.....	نقش مربیان در پرورش و رشد عاطفی - اجتماعی کودکان.....
۶۰.....	نقش مربی در زمینه رشد جسمی و حرکتی کودک.....
۶۱.....	نقش مربیان در زمینه رشد زبان (زبان آموزی).....
۶۲.....	نقش مربی در رشد شناختی کودکان.....
۶۳.....	پیشینه پژوهش در خارج از کشور.....
۶۶.....	پیشینه پژوهش در داخل کشور.....
۶۸.....	نتیجه گیری.....

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۷۱.....	مقدمه.....
۷۱.....	روش تحقیق.....
۷۱.....	جامعه آماری.....
۷۲.....	روش نمونه گیری و حجم نمونه.....
۷۳.....	روش جمع آوری اطلاعات و ابزار اندازه گیری.....
۷۳.....	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۷۵.....	بررسی روایی و پایایی ابزار اندازه گیری.....

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل اطلاعات

مقدمه.....	۷۸
بخش اول - اطلاعات توصیفی	۷۸
اطلاعات توصیفی مربوط به ویژگیهای دموگرافیک آزمودنی ها	۷۸
اطلاعات توصیفی مربوط به سؤالات پژوهش	۸۲
بخش دوم - تحلیل سؤالات تحقیق.....	۹۱
تحلیل سؤالات تحقیق	۹۱

فصل پنجم : تفسیر و نتیجه گیری

مقدمه.....	۱۰۹
تفسیر نتایج	۱۰۹
جمع بندی و نتیجه گیری کلی.....	۱۱۴
مشکلات و محدودیتهای پژوهش	۱۱۵
پیشنهادها:	۱۱۵
الف - پیشنهادهای اجرایی	۱۱۵
ب- پیشنهادهای پژوهشی.....	۱۱۶
فهرست منابع و مآخذ.....	۱۱۷
ضمیمه (پرسشنامه تحقیق).....	۱۲۷

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱- محاسبه حجم نمونه	۷۲
جدول ۴-۱-۱- توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب میزان تحصیلات	۷۸
جدول ۴-۱-۲- توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب رشته تحصیلی	۷۹
جدول ۴-۱-۳- توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب نوع پیش دبستانی	۸۰
جدول ۴-۱-۴- توزیع فراوانی ، درصد و میانگین گویه های سؤال پژوهشی اول	۸۲
جدول ۴-۱-۵- توزیع فراوانی ، درصد و میانگین گویه های سؤال پژوهشی دوم	۸۵
جدول ۴-۱-۶- توزیع فراوانی ، درصد و میانگین گویه های سؤال پژوهشی سوم	۸۷
جدول ۴-۲-۱- تحلیل استنباطی گویه های مربوط به نیازهای دانشی مربیان دوره پیش از دبستان	۹۱
جدول ۴-۲-۲- تحلیل استنباطی گویه های مربوط به نیازهای توانشی مربیان دوره پیش از دبستان	۹۳
جدول ۴-۲-۳- تحلیل استنباطی گویه های مربوط به نیازهای نگرشی مربیان دوره پیش از دبستان	۹۵
جدول ۴-۲-۴- اولویت بندی نیازهای دانشی مربیان دوره پیش از دبستان	۹۸
جدول ۴-۲-۵- اولویت بندی نیازهای توانشی مربیان دوره پیش از دبستان	۹۹
جدول ۴-۲-۶- اولویت بندی نیازهای نگرشی مربیان دوره پیش از دبستان	۱۰۱

- جدول ۴-۲-۷- توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار نیازهای دانشی ۱۰۲
 مربیان پیش از دبستان بر اساس سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۸- نتایج تحلیل واریانس یک راهه نیازهای دانشی مربیان ۱۰۳
 پیش از دبستان بر اساس سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۹- آزمون تعقیبی شفه در مورد نتایج تحلیل واریانس نیازهای ۱۰۳
 دانشی مربیان پیش از دبستان بر حسب سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۱۰- توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار نیازهای توانشی مربیان ۱۰۴
 پیش از دبستان بر اساس سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۱۱- نتایج تحلیل واریانس یک راهه نیازهای توانشی مربیان ۱۰۴
 پیش از دبستان بر اساس سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۱۲- آزمون تعقیبی شفه در مورد نتایج تحلیل واریانس یک راهه ۱۰۵
 نیازهای توانشی مربیان پیش از دبستان بر حسب سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۱۳- توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار نیازهای نگرشی مربیان ۱۰۶
 پیش از دبستان بر اساس سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۱۴- نتایج تحلیل واریانس یک راهه نیازهای نگرشی ۱۰۶
 مربیان پیش از دبستان بر اساس سطح تحصیلات
- جدول ۴-۲-۱۵- آزمون تعقیبی شفه در مورد نتایج تحلیل واریانس یک راهه ۱۰۷
 نیازهای نگرشی مربیان پیش از دبستان بر حسب سطح تحصیلات

فهرست نمودارها و اشکال

صفحه	عنوان
۲۴.....	شکل ۱-۱-۲- الگوی سه بعدی کافمن ، کوریگان و جانسون.....
۲۶.....	شکل ۲-۱-۲- الگوی مورد استفاده در پژوهش حاضر.....
۷۹.....	نمودار ۱-۱-۴- توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب میزان تحصیلات.....
۸۰.....	نمودار ۲-۱-۴- توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب رشته تحصیلی.....
۸۱.....	نمودار ۳-۱-۴- توزیع فراوانی و درصد فراوانی افراد نمونه بر حسب نوع پیش.....

دبستانی

فصل اول

کلیات طرح تحقیق

مقدمه :

« امروزه اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان بیش از گذشته مورد نظر است. افزایش روز افزون متقاضیان آموزش های این دوره، نیاز والدین شاغل و نیاز جامعه، ضرورت تهیه برنامه های کیفی و غنی را در این دوره نشان می دهد. تحقیقات انجام شده در سالهای اخیر، نشان دهنده تاثیر برنامه های غنی و برنامه ریزی آموزشی و درسی مطلوب، برای گروههای سنی مختلف کو دکان این دوره است» (کول ترجمه مفیدی، ۱۳۸۴، ص ۱).

از مهمترین عناصر یک برنامه مناسب و مطلوب برای کودکان پیش از دبستان، مربی می باشد. کیفیت کار مربی با کودکان ممکن است موجب ازدیاد علاقه یا تنفر آنها نسبت به محیط آموزشی گردد که علاقه مندی یا بی علاقهگی والدین کودکان را نیز نسبت به موسسات مختلف تربیتی به دنبال دارد (مصلحی و همکاران، ۱۳۸۴).

«آموزش تخصصی مربیان یک ضرورت اساسی و مهم در زمینه کار مراکز پیش از دبستان است» (دفتر آموزش و پژوهش و امور کودکان و نوجوانان سازمان بهزیستی، بی تا، ص ۳).
«در این راستا اساسی ترین گام تدوین و اجرای برنامه های آموزشی، اجرای صحیح فرآیند نیازسنجی می باشد. نیازسنجی در حقیقت سنگ زیربنای ساختمان آموزش است که هر چقدر این سنگ محکمتر باشد، بنای روی آن نیز محکمتر و آسیب ناپذیرتر خواهد شد. تعیین نیاز آموزشی نقطه آغازین هر نوع آموزش می باشد و تدوین برنامه های آموزشی منوط به سنجش و شناسایی نیازها می باشد» (یارمحمدیان و همکاران، ۱۳۸۱، ص ۶-۵) و نیاز آموزشی به نیازهایی اطلاق می شود که از طریق آموزش قابل رفع هستند و تنها در حوزه های دانشی، نگرشی و توانشی مطرح می شوند. در واقع نیاز آموزشی عبارتست از تغییرات مداوم و سیستماتیک در نیروی انسانی یک سازمان از نظر دانش، نگرش و مهارت تا نیروی انسانی مزبور بتوانند وظایف و مسئولیتهای پیش بینی شده در شرح وظایف رشته های شغلی را در حد مطلوب انجام داده و در صورت نیاز رشد و ترقی در زمینه های لازم بوجود آید (صباغیان، ۱۳۶۹).

این تحقیق در نظر دارد به بررسی میزان دانش و توانش و تمایلات و اولویتهای شخصی مربیان در کار با کودکان پیش از دبستان بپردازد و زمینه هایی را که مربیان در هر کدام از حیطه ها نیاز به آموزش دارند مشخص نماید و در صورت لزوم تحت آموزش قرار گیرند تا از این طریق دانش، نگرش و مهارت مربیان در حیطه هایی مثل نحوه پرورش خلاقیت کودکان،

نحوه ارزشیابی کودکان ، نحوه آماده سازی کودکان برای آموزش رسمی و... در جهت مطلوب ارتقا یابد.

بیان مسأله :

«تعلیم و تربیت کودکان در طول تاریخ در بین اقوام مختلف به صورتهای گوناگون مطرح بوده است . شاید حتی بتوان گفت که پیش از آموزش و پرورش سنین بالاتر مورد توجه بوده است» (کریمی ، ۱۳۶۵ ص ۳۶). توجه به آموزش و پرورش در دوران پیش از دبستان از دیر باز در نوشته ها که به زمان کومینوس، لاک، و رسو مربوط می شوند تاثیر عمده ای بر کار متخصصان تعلیم و تربیت پیش از دبستان داشته اند (آیلین وهارت ترجمه نظری نژاد ، ۱۳۷۰) صاحب نظران مختلف در مورد آموزش و پرورش پیش از دبستان نظرات مختلفی دارند: دکرولی (به نقل از خمارلو ، ۱۳۶۷) در زمینه آموزش و پرورش پیش از دبستان ضمن تایید پرورش حواس و پرورش اجتماعی ، عقیده دارد که باید از زندگی گرفته و برای زندگی آموخت. پیاز (۱۹۹۳) به نقل از کریمی (۱۳۶۰) ، تاکید می کند که به کودک در دوره پیش از دبستان باید فرصت کافی برای رشد کاربردهای حسی - حرکتی داده شود و توصیه او به کنفرانس بین المللی آموزش عمومی در اوایل سال ۱۹۳۹ این بوده که برای کودکان پیش از دبستان باید وسایل آموزش حسی - حرکتی تهیه شود وی همچنین به اهمیت تقلید در این دوره اشاره میکند و مهیا ساختن محیطی را که کودک در آن بهتر یاد میگیرد و الگو بر می دارد، امری ضروری می داند .

بازیگر اصلی صحنه تعلیم و تربیت کودکان ، مربی و معلم می باشد و حسن کیفیت تربیت در دوره پیش از دبستان ، بستگی تام به او دارد . مربی و متعلمی که برای کار پر مسئولیت و خطیر خویش تربیت نشده باشد ، به کار خود تعلق ندارد و در او ایمان به رسالت خویش و اعتقاد به مسئولیت خود در قبال کودکان ضعیف است بدون تردید او نمی تواند انسانی باشد که می خواهد انسان دیگری را پرورش دهد (آقازاده ، ۱۳۶۸).

«تعلیم و تربیت به عنوان حوزه ای که در صدد ارائه خدمات آموزش و پرورش می باشد به جامعه و افراد است ، به نحو بارزی با مقوله نیازها گره خورده است . و نیازسنجی در زمینه تعلیم و تربیت ، فرآیند جمع آوری و تحلیل اطلاعات است که منجر به شناسایی نیازهای افراد ، گروهها ، مؤسسات و جامعه بطور کلی می شود . از اینرو کاربرد اصلی نیازسنجی می تواند متمرکز بر شناسایی نیازهای دانش آموزان ، نیازهای ضمن خدمت معلمان و تعیین نیازهای آتی نظام آموزش محلی ، منطقه ای و ملی باشد» . (فتحی ، ۱۳۸۴ ، ص ۴).

حال با توجه به اینکه تعلیم و تربیت با مقوله شناسایی نیازها رابطه تنگاتنگ دارد و نیاز سنجی در زمینه تعلیم و تربیت منجر به شناسایی نیازهای افراد و گروهها می شود. از طرفی مربی در عرصه تعلیم و تربیت کودکان مهمترین فرد است و دانش، نگرش و مهارت مربی تأثیر مستقیم بر روی کودکان می گذارد و کیفیت آموزش کودکان به وجود مربی آگاه و کارآمد و مؤثر بستگی تام دارد. این سؤال پیش می آید که نیازهای آموزشی مربیان دوره پیش از دبستان در سه حیطه دانش، نگرش و مهارت کدامند؟

ضرورت و اهمیت تحقیق:

«امروزه کارگزاران اصلی تعلیم و تربیت، معلمان و مربیان هستند زیرا آنچه دانش آموزان کسب می کنند، از کیفیت و شایستگی های علمی، فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی و معنوی معلمان متأثر است و تعامل چهره به چهره معلم با دانش آموز، وی را در موقعیتی خاص و منحصر به فرد قرار می دهد که هیچ انسان دیگری از آن برخوردار نیست. پژوهشهای گوناگون روانشناسی و جامعه شناسی نیز مویبد این امر است» (میلر ترجمه مهر محمدی، ۱۳۷۹، ص ۱۵). در جهان کنونی موضوع تربیت و تأمین معلمان دوره های مختلف تحصیلی از مهمترین موضوعات مورد بحث کشورهای توسعه یافته و در راه توسعه، علمای تعلیم و تربیت، برنامه ریزان، جامعه شناسان در آموزش و پرورش است و به علت ارزش و اعتباری که برای معلم و تربیت وی قائل هستند، سرمایه گذاری در جهت تربیت و تأمین این رکن مهم را سودمندترین نوع سرمایه گذاری می دانند و بر این باورند که معلمان و مربیان نقطه آغاز هر تحول آموزشی هستند و ایجاد عالمی نو، جز با تربیت آدمی نو، از طریق معلمانی خلاق ممکن نخواهد بود. لذا آموزش و پرورش کلید فتح آینده است و معلمان فاتحان عرصه علم و تمدن می باشند (صافی، ۱۳۸۱). «موضوع آموزش و تربیت کودکان خردسال از اهمیت والایی برخوردار است که خوشبختانه اخیراً توجه بیشتری رابه خود معطوف داشته است. آموزش کودکان پیش از دبستان، دانش و بینش در این راستا، اساس و زمینه پیشرفت جامعه برخوردار از سلامت جسمانی و بهداشت روانی را فراهم می سازد و میتواند رسالت ترویج یک جامعه مبتنی بر اصول تربیتی را ایفا نماید» (مصلحی و همکاران، ۱۳۸۴، ص ۱۴). آموزش و پرورش کودکان در دوره پیش از دبستان به وجود مربیان آگاه و علاقه مند و پرنرژی وابسته است و یکی از شاخصهای مهم در ارزشگذاری قابلیت مراکز پیش دبستانی وجود افراد با تجربه و متخصص در کار با افراد این دوره است (مفیدی، ۱۳۷۸). همچنین این واقعیت را نمی شود مورد تردید قرار داد که هر اندازه اهداف آموزش و پرورش قبل از

دبستان عالی تدوین شود ، برنامه های تربیتی جامع باشد ونیز وسایل و تجهیزات فراوان در اختیار قرار گیرد ، باز کیفیت کار در این موسسات بستگی به وجود مربیان دانش آموخته دارد زیرا تربیت تخصصی و حرفه ای آنها برای ارتقاء و بهبود آموزش پیش از دبستان امری حیاتی است (آقازاده ، ۱۳۶۸). و شاهد دیگر اهمیت کار مربیان تحقیقی است که ویدا سون (۱۹۵۱) به نقل از مفیدی (۱۳۶۸) در دو موسسه آلمانی مخصوص نگهداری کودکان انجام داده است . وی از تحقیق خود نتیجه گرفته است که طرز رفتار مربی ، آگاهی های وی ، تدابیر و سیاستهایی که مربیان وسایر کادر آموزشی موسسه به کار می برند می تواند خیلی سازنده یا خیلی مخرب باشد به طور کلی شخصیت ، نوع آموزش و تجربه و حتی سلامت و هوش مربیان همه وهمه برنوع جریان و طرز اجرای آموزشی که برای کودکان تشخیص می دهد ، اثر می گذارد .

«باید دانست که منابع انسانی به طور خودکار ، کار آمدی نشان نمی دهند . قوه محرکه منابع انسانی آموزش است و اساسی ترین قدم در هر مرحله از آموزش، نیازسنجی آموزشی می باشد به عبارتی دیگر در قلمرو آموزش و پرورش نیاز سنجی به عنوان یکی از مولفه های ضروری و اساسی فرایند برنامه ریزی در نظر گرفته شده و در برنامه ریزی فعالیتهایی که ماهیت آموزشی دارند به عنوان شالوده و اساس کار قلمداد می شوند در واقع یکی از مراحل وارکان مهم برنامه ریزی را نیاز سنجی تشکیل می دهد و هر کجا مساله تدوین طرحها و اتخاذ مجموعه ای از تدابیر آموزشی مطرح می باشد از نیازسنجی به طور مکرر یاد می شود» (فتحی ، ۱۳۷۶ ، ص ۱۴).

واضح است در صورتی که نیازها مشخص نشوند جهتی که باید برنامه ای برای رسیدن به آن تدوین وبه مرحله اجرا گذاشته شود مشخص نمی شود (فتحی ، ۱۳۷۷).

«در واقع ما با بها دادن به مربی و توجه به نیازها و جایگاه او به کودکان خود ارج گذاشته ایم» (دفتر آموزش و پژوهش و امور کودکان ونوجوانان سازمان بهزیستی ، بی تا ، ص ۲۲).

با توجه به مطالب یاد شده و نظر به آموزش صحیح و اصولی مربیان که مهمترین عنصر آموزش پیش از دبستان می باشد تدارک تحقیقی در زمینه نیازسنجی آموزشی مربیان پیش از دبستان به شدت احساس می شود .

در پایان لازم به ذکر است که باتوجه به اهمیت دوره پیش از دبستان و ناشناخته ماندن نیازهای آموزشی مربیان این دوره و اینکه تا کنون تحقیقی تحت این نام انجام نشده است ضرورت این امر بیشتر احساس می شود .

اهداف تحقیق :

هدف کلی : هدف کلی این پژوهش عبارت است از نیازسنجی آموزشی مربیان دوره پیش از دبستان شهرستان بیرجند در کلیه مراکز پیش دبستانی دخترانه و پسرانه اعم از دولتی و غیر انتفاعی از دیدگاه مربیان دوره پیش از دبستان .

اهداف جزئی :

- ۱- شناسایی نیازهای دانشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان .
- ۲- شناسایی نیازهای نگرشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان .
- ۳- شناسایی نیازهای توانشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان .
- ۴- اولویت بندی هر کدام از نیازهای آموزشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان .

سوالات پژوهشی :

- ۱- نیازهای دانشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان کدامند ؟
- ۲- نیازهای توانشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان کدامند ؟
- ۳- نیازهای نگرشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان کدامند ؟
- ۴- اولویت بندی هر کدام از نیازهای آموزشی مربیان دوره پیش از دبستان از دیدگاه خودشان به چه صورت است ؟

تعریف متغیرهای تحقیق :

تعاریف نظری :

نیاز : « نیاز تعاریف متعددی دارد مثلاً " نیاز به معنای خواسته ها و نظرات افراد و یا نیاز به عنوان نقص یا مشکل و یا نیاز به معنای فقدان یا ضرورت چیزی » (فتحی ، ۱۳۸۴ ، ص ۱۲) .

نیازسنجی آموزشی : « شناسایی نیازها (فاصله بین آنچه هست و آنچه باید باشد) و درجه بندی آنها به ترتیب اولویت و انتخاب نیازهایی که باید کاهش یا حذف شوند » (فتحی و اجارگاه ، ۱۳۸۴ ، ص ۶۵) .

دوره پیش از دبستان : « عبارت است از دوره ای که از زمان تولد آغاز و تا شروع اولین سال دبستان یعنی تا پایان شش سالگی ادامه می یابد » (مفیدی ، ۱۳۷۲ ، ص ۷) .

دانش: «عبارتست از حفظ و نگهداری ذهنی مطالب قبلاً آموخته شده» (سیف، ۱۳۸۱، ص ۳۷) و یا به عبارت دیگر دانش «مجموعه معلومات و اطلاعات یک فرد یا گروه یا یک فرهنگ است» (فرهیمینی فراهانی، ۱۳۷۸، ص ۳۱۵).

نگرش: عبارتست از «گرایش یا جهت گیری مثبت یا منفی در برابر یک امر اجتماعی، اشخاص، گروهها و یا اشیا» (فرهیمینی فراهانی، ۱۳۷۸، ص ۴۴) و یا نگرش به معنی «تمایلات، اولویتهای شخصی و ارزشیابی ذهنی است که زمینه را برای عمل یا پاسخ فرد به صورت رفتار قابل پیش بینی مهیا می کند» (هو، ۲۰۰۳، ص ۴).

توانش: «توانایی پیاده سازی علم در عمل» (وودل و وین استنلی، ۱۹۹۸، ص ۱۵).

تعاریف عملیاتی:

نیاز: در این تحقیق منظور از نیاز، خواسته ها و نظرات افراد است.

نیازسنجی آموزشی: در این تحقیق منظور از نیازسنجی آموزشی، شناسایی نیازهای آموزشی مربیان پیش از دبستان در سه حیطه دانش، نگرش و توانش می باشد که در هر حیطه جداگانه اولویت بندی می شوند. و نیازسنجی آموزشی از طریق الگوی محقق ساخته انجام شده است که در مرحله اول آن بررسی و مطالعه اسنادی انجام گرفته است که طی آن کتابها، مقالات و مجلات مربوطه مورد بررسی قرار گرفته و در مرحله دوم فهرست اولیه نیازهای بالقوه مربیان پیش از دبستان استخراج گردیده است و در مرحله سوم با در نظر گرفتن نیازهای عاطفی، آموزشی و روانی کودکان پیش از دبستان از مربیان این دوره نسبت به نیازهای آموزشی شان نظر خواهی به عمل آمده است و در مرحله چهارم لیست نهایی نیازهای آموزشی مربیان این دوره به دست آمده و در مرحله پنجم به اولویت بندی نیازهای نهایی پرداخته شده است.

دوره پیش از دبستان: در این تحقیق منظور از دوره پیش از دبستان عبارت است از دوره ای که از سه سالگی شروع و تا پایان شش سالگی ادامه می یابد.

دانش: در این تحقیق منظور از دانش، اطلاعات و آگاهی های مربیان پیش از دبستان در کار با کودکان این دوره می باشد که از طریق سؤالات ۱ تا ۲۲ سنجیده می شود.

نگرش: در این تحقیق منظور از نگرش، تمایلات و گرایشهای مربیان پیش از دبستان در کار با کودکان این دوره می باشد که از طریق سؤالات ۲۳ تا ۴۴ سنجیده می شود.

توانش: در این تحقیق منظور از توانش، توانایی انجام کار در مربی هنگام آموزش کودکان این دوره می باشد که از طریق سؤالات ۴۵ تا ۶۰ سنجیده می شود.

فصل دوم

ادبیات تحقیق

«آموزش و پرورش پیش از دبستان در ساختار آموزشی بسیاری از جوامع و کشورهای پیشرفته از جایگاه ارزشمندی برخوردار است. و یافته‌های پژوهشی، نشانگر اهمیت و ضرورت این دوره از آموزش در شکل‌دهی موفقیت‌های تحصیلی کودکان در اولین سال‌های ورود به آموزش رسمی خصوصاً دوره ابتدایی می‌باشد. از آنجا که آموزش و پرورش کودکان در سنین قبل از دبستان با نگهداری صرف کودکان به مدت چند ساعت در یک مرکز متفاوت است» (مصلحی و همکاران، ۱۳۸۴، ص ۱۴). مربی مهمترین فرد در تعلیم و تربیت کودکان می‌باشد و مسئولیت بسیار مهمی بر عهده دارد. و از مریبان این دوره، انتظارات و توقعات متفاوتی وجود دارد، انتظار می‌رود که آنان کودکان را برای موفقیت‌های تحصیلی آماده کنند، آنان را افرادی اجتماعی بار بیاورند و برای سازگاری با جوامع فرهنگی و متنوع خود مهیا کنند و غیره (کول ترجمه مفیدی، ۱۳۸۴). در نهایت باید گفت نقش مربی در حیات تربیتی کودکان از مهمترین عناصر یک برنامه مناسب و مطلوب است و کیفیت آموزش کودکان به وجود معلمان و مریبان کارآمد، مؤثر و آگاه بستگی تام دارد (کول ترجمه مفیدی، ۱۳۸۴). بنابراین به دلیل نقش بنیادین و حساس مریبان در آموزش و پرورش کودکان پیش از دبستان، آموزش تخصصی مریبان یک ضرورت اساسی و مهم در زمینه کار مراکز پیش از دبستان است. لذا مهمترین گام جهت اطلاع از حیثه‌هایی که مریبان نیازمند آموزش تخصصی هستند، به عمل آوردن نیازسنجی آموزشی از آنان می‌باشد.

«با این حال علی‌رغم اینکه نیازهای آموزشی برای قرون متمادی به طور سنتی و ذهنی مورد سنجش و ارزیابی واقع می‌شد، سنجش منظم و دقیق نیازهای آموزشی تا اواسط قرن بیستم صورت نمی‌پذیرفت. مسائلی مانند تحولات سریع اجتماعی و لزوم آماده‌سازی افراد برای زندگی شخصی و حرفه‌ای از یکسو و تقاضای عمومی و حرفه‌ای برای برنامه‌های تربیتی نظام یافته و پاسخگو نسبت به مسائل موجود از سوی دیگر، منجر به ظهور الگوهای برنامه‌ریزی مبتنی بر اطلاعات گردید. و از آنجا که طراحی و به کارگیری هرگونه نظام اطلاعاتی در تعلیم و تربیت مستلزم توجه و عنایت ویژه‌ای به مقوله بررسی نیازهاست، به تدریج نیازسنجی مورد توجه محققان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت قرار گرفت» (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۴، ص ۴).

در این فصل ابتدا به مفهوم نیاز و نیاز آموزشی و مطالبی در مورد نیازسنجی آموزشی می‌پردازیم و سپس به توضیح دوره پیش از دبستان و بالاخره ویژگی‌ها و وظایف مریبان پیش از دبستان و نقش مریبان در دوره پیش از دبستان می‌پردازیم.

مفهوم نیاز:

در یک تعریف عمومی، نیاز چیزی است که «برای ارضاء و تحقق یک هدف قابل دسترس، ضروری یا مفید است» (سیف، ۱۳۸۱، ص ۴۱).

«نیاز را می توان به اختلاف قابل اندازه گیری دو قطب یعنی وضع موجود در وضع مطلوب اطلاق کرد که در قالب سئوالات ذیل مطرح می شود:

- در کجا هستیم؟ (وضع موجود)

- در کجا باید باشیم؟ (وضع مطلوب) « (رخشان، ۱۳۶۹، ص ۲۲).

از مفهوم نیاز تعاریف مختلفی به عمل آمده است به عبارت دیگر در مورد نیاز توافق عمومی وجود ندارد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۴). برای تعریف نیاز، به جای استناد به تعاریف مختلف ارائه شده از این واژه، نسبت به طبقه بندی آنها اقدام می کنیم. این رویکرد به ما کمک می کند تا شناختی کلی تر در عین حال وسیع تر از مفهوم نیاز به دست آوریم. به طور کلی اغلب تعاریف ارائه شده از مفهوم نیاز را می توان در یکی از طبقات زیر قرار داد:

۱- نیاز به معنای خواسته ها و نظرات افراد

شاید یکی از متداولترین تعاریف ارائه شده از مفهوم نیاز، تعریف آن به عنوان خواست یا ترجیحات افراد است. به عبارت روشن تر خواسته های افراد در زمینه های گوناگون، نیازهای آنان را تشکیل می دهد. از جمله مهمترین کسانی که از این برداشت از نیاز حمایت می کنند، افرادی نظیر استافل بیم و پلانت می باشند. در این دیدگاه بررسی نظرات افراد و گروه ها در خصوص نیازهای آنان را نیازسنجی گویند.

۲- تعریف نیاز به عنوان نقص یا مشکل

یکی دیگر از تعاریف ارائه شده برای مفهوم نیاز، تعریف آن به عنوان نوعی نقص، مشکل یا مسئله است. در این دیدگاه نیاز هنگامی به وجود می آید که نوعی نقص یا مسئله در یک زمینه خاص وجود داشته باشد و این امر فی نفسه مضر باشد. بر اساس این تعریف از نیاز، نیازسنجی عبارتست از فرآیند شناخت مسائل، مشکلات و معایب موجود.

۳- تعریف نیاز به معنای فقدان یا ضرورت چیزی

در این دیدگاه نیاز به عنوان برخی چیزها (وضعیت ها و ...) که ضروری یا مفید هستند تعریف می شود. البته ضروری و مفید بودن در رابطه با اهداف قابل قبول و معقول مد نظر است.